

SŁOWNIK 'REDYKU'

Opracowała Ania Szaflarska-Ziana, Podczerwone

A

- a ftos to taki** – kto to jest
abo – albo
aboś jus – może już
anik sie nie spodzioł – nawet się nie spodziewałem

B

- baba** – żona, kobieta
Babariba – przydomek, muzyk naśladowujący zagranicznych śpiewaków
Babio Góra, Babia Góra – masyw górski w Beskidach
babowizna – majątek żony, wiano
baca – zawód górala, zwierchnik juhasów zajmujący się wypasem owiec na hali, gospodarz w szałasie, przydomek
Baciar – przydomek, hulaka
bacówka – szałas pasterski na hali
Bacuk, Bacuch – nazwa wzgórza w Podczerwonym, pastwisko
Baligówka – nazwa lasów w Czarnym Dunajcu
bałamuta – nieproszony gość, zakłócający spokój, nieporozumienie, kłopoty
Bańkoś – przydomek, banita
Bańsko – wioska podhalańska
Bartuś – przydomek, z rodu Bartka
barz hrubo gazdówka – bardzo zamożne gospodarstwo
barz paradnie – bardzo pięknie, ładnie
barz piyknje pytom – uprzejmie proszę
barz zdziwiyni – bardzo zdziwieni
Basista – przydomek, grubas albo grający na basach-wiolonczeli
basy – instrument muzyczny, wiolonczela
bedom rzli drzewo – będą ścinać, piłować, przerzynać drewno
bedzie / bedziyme – będzie / będziemy
bedzie loło – będzie padało
bes cicho – cicho, zamknij się
Beskidy – pasmo polskich gór
bez płot – przez płot
bezprytomno – nieprzytomna
bieleją turnie – śniegiem pokryta skalna ściana
bielučki – biały
bier – bierz
bier sie – idź sobie, uciekaj
bimber – samogon, wódka domowej produkcji
Biołka, Białka Tatrzańska – wioska podhalańska, rzeka

- bioło izba** – pokój gościnny, reprezentacyjna izba w góralskiej chałupie
Bioły Dunajec, Biały Dunajec – wioska podhalańska, nazwa rzeki
Bioły Potok – polana u wlotu do Doliny Lejowej
bioły prosek – narkotyk
bitka – bójka
biyda poznać – ciężko, trudno rozpoznać
biydok – ubogi, gapowaty
Biynas – przydomek, ród Bieniasów
Błazek – przydomek, błazen, gracz
bocys? – pamiętasz?
boć sie – bać się
Bojor / Bojór – przydomek, ród bojarów wołoskich
bok / boś – albo, alboś
borowy chodnicek – ścieżka przez torfowiska
borówka – czarne jagody
boskiym chodzić – chodzić boso
brać sie – zbierać się, wyruszać w drogę
Braha / Praha – przydomek, z języka słowackiego, rogatka wsi, próg w domu
bruśnice – borówki
bryja – lane kluski
Bryja, Bryjak – przydomek, lane kluski
bryndza – zmielony owczy ser przyprawiony solą, czasem z dodatkiem krowiego sera
Brzega – przydomek
Brzegowy Potok – nazwa potoku
Brzyg – nazwa, wzniesienie nad rzeką Czarny Dunajec (*Wielgo Woda*) w Podczerwonym
brzyski / brzyzek – skarpa, stromy teren nad rzeką lub potokiem
buc / buce – przekleństwo, podły bez odrobimy charakteru
budarka – tradycyjne budownictwo podhalańskie
budorz – cieśla, budowniczy domów, przydomek
bukowe portki – białe wełniane spodnie góralskie ozdobione tradycyjnym haftem, z sukna samodziałowego
Bukowina Tatrzańska – wioska podhalańska
Bulecka / Buła – przydomek, puszyście gruby
bunc – ser owczy
bury – brązowy
byk – bym
Bystry Potok – nazwa potoku w Zakopanem
bywało – było

C

- carownica** – czarownica
cas – czas
cego – czego
cekali / cekoj – czekali / czekaj
Ceper – nie-góral, przyjezdny

ceperskie smaty – ubranie nie-góralskie ludzi przyjezdnych
ceregiele – ‘zawracanie głowy’, procedura
cetyna – świeże, zielone gałązki świerkowe
chalpa – góralski dom mieszkalny, chata składająca się z trzech pomieszczeń: sieni, czarnej i białej izby
chlipać – pić powoli, śiorbać, płakać
chłop – mąż, mężczyzna
Chochołowsko – Dolina Chochołowska, najdłuższa dolina Tatr Zachodnich
Chochołów – wioska podhalańska, z przejściem granicznym na Słowację
choćjako – byle jak, różnie
choćkie – czasem
chodnickim bez Hole – ścieżką przez Tatry
chodzowoł / chodzowali – chodził / chodzili
Chyżne – wioska na Orawie z przejściem granicznym na Słowację
Ciche – wioska podhalańska
cieplučko – mile ciepło
ciepły stółek – posada, etat
Cikówka – las za wsią Podczerwone
ciongnie od Hol – wieje chłodem od Tatr, znaczy idzie jesień, zima
cisnon – rzucił
ciunga – guma do żucia
Giuniorz – przydomek, zamknięty w sobie, dziwny
ciupaga – toporek, siekierka
Ciymniok – góra w Tatrach Zachodnich, gęsty, ciemny las
ciymno nocka – ciemna noc
ciysko – ciężko
ćlek sacowny – szanowany człowiek
co to gwarzys? – o czym ty mówisz?
coby / cobyś / cobyk – żeby / żebyś / żebyś
corno izba – kuchnia z piecem oraz pomieszczenie mieszkalne, w którym najczęściej przebywają domownicy
Corny Dunajec – Czarny Dunajec, wioska podhalańska, rzeka
cos ci pedzieć – co mam ci powiedzieć
cosik – coś
cucha – biała lub brązowa, wełniana kurtka góralska narzucona na ramiona
cuhrok – osoba rozczochrana, niedbale uczesana
cupkanie – taniec, tupanie nogami
cwortek – czwartek
cycek – pierś
Cygon – Rom, kłamca
cym – czym
Cynstochowa – Częstochowa
cyrpok – drewniane naczynie do nabierania żętycy, z trzonkiem lub uchem

cyrwone – czerwone
Cyrwone Wyrchy – góra Czerwone Wierchy w Trach Zachodnich, zespół 4 szczytów
cysarka – główna droga przez wieś
Cysorz Franz Józef – cesarz austriacki władający Galicją
cyściutki – czyściutki
cytać – czytać
Czarny Staw – staw w Wysokich Tatrach

D

dachówki – cienka tarcica, deski
dać pozior – uważać, przypilnować
dadzom – pozwolą, zezwolą
dak krzyzowy z prześcychami – wiązanie wspierające dach krzyżowy
dalyj – dalej
daremnica – cmentarzysko
darli sie – krzyczeli na siebie, płakali
darła sie – krzyczała, płakała
dej, dejze / dos? – daj / dasz?
Dębno – wieś podhalańska z gotyckim i drewnianym kościołem św. Michała Archaniola
dłubać – mozolnie, precyzyjnie lub artystycznie pracować
dłubanina – praca wymagająca zdolności manualnych, precyzyjna robota
do biołego rania – do wczesnego ranka
do cie – do ciebie
do dziśka – do dzisiaj
dokiela – jak długo
Dolina Jaroniec – odgałęzienie doliny Lejowej
Dolina Lejowa – dolina w Tatrach Zachodnich
Dolina Małej Łąki – dolina w Tatrach Zachodnich
doloć – dolać, uzupełnić płyn
dolożyć – dołożyć
dopiero
dorodzo – daje rady, udziela porady
dostoł – został uderzony, otrzymał
dowiyecie – dowiecie się
dowiyem sie / dowiedziołek sie – dowiem się / dowiedziałem się
dowrazu – razem
drobniuckie – maleńkie, drobne
drozse – droższe, więcej kosztuje
Drycny – przydomek, energiczny, wystrojony
dryć sie – krzyżeć, płakać
dryk – zdolności, temperament, szyk
dujawica – zamieć, zawierucha
duje / duło – wieje / wiało
dular / hamerycki dutek – dolar
Dulin – przydomek, z doliny

dumac – myśliciel
Dunajec – wieś Czarny Dunajec, nazwa rzeki
Duraj – przydomek, szyna z języka francuskiego, kierownik ekipy remontującej dawną kolej wiedeńską
dusa – dusza
dućki – pieniądze
duzo – dużo
dyć – przecież
Dyrdek – przydomek, od **dyrdać**, biegnąć truchtem
dziadkowe lasy – rodowe lasy
Dziadzik – przydomek, dziki
Dziana / Ziana – przydomek, z Dzianisza
Dzianisz – wioska podhalańska
dziecysko – dziecko
dziedzina – okolica lub określona wieś, miejsce
dziewięciornik – **dziewięćsił**, roślina o dużych koszyczkach kwiatowych, białych lub żółtawych
Dzikos – przydomek, szybki
dzisiok – dzisiaj
dziubnąć nozym – dźgnąć, przebić nożem
dziwaskany – gdzieś tam, rzadko
dziwok – dziwak
Dziylon – przydomek, od podziałów, rejent
dziyń – dzień
dziyrgnać – zawiesić, powiesić
dziywce / dziywka – dziewczyna
dźwiyrze – drzwi

F

fce / fcemy – **chce / chcemy**
feściacko watra – wielkie, ogromne ognisko
Filipów – przydomek, z rodu Filipa
Fiyra / Fiyrek – przydomek, z języka angielskiego strażak
flinta – strzelba myśliwska, broń palna
fnet / fnetki – niebawem, wkrótce
folus – maszyna do zagęszczania sukna z wełny owczej
fołsywy – fałszywy
forsiusy z karabinami na granicy – uzbrojona straż graniczna
foszty – grube deski na podłogę
fto – kto
ftore / ftory / ftorzy – które / który / którzy
ftory s nik – który z nich
ftosik – ktoś
fucha – szansa zarobku, dorywcze zajęcie
fura – wóz

G

Garaj – przydomek, głośny, krzykliwy

Garlawy – przydomek, głośny
gazda – godność Górala, gospodarz, dziedzic, właściciel gospodarstwa
gazdowanie – zajmowanie się gospodarstwem
gaździna – żona gazdy
Gaździna Podhala – Matka Boska Ludźmierska
gdokali – narzekali
gibki – giętki, sprawny
Giewont – masyw górski Tatr Zachodnich,
Głodówka – hala w Tatrach Wysokich, słowacka wioska koło Chochołowa
goddziob – *good job*, dobra robota
godka – rozmowa
godo / godo! / godos – mówi / mówił / mówisz
godace – mówcy, przemawiający
godoj do świata – mów poważnie, rozumnie
godo! coby – mówi! żeby
gonciarka – piła tarczowa do robienia gontów
gonek – ganek
gonty – wąskie, cienkie deseczki pokrycia dachowego górskich zabudowań, łączone przez wsuwanie jednej w drugą
gornek – garnek, naczynie
gorset – gorset kobiecego stroju góralskiego
Goryczkowa – dolina w Tatrach Zachodnich
gorzołka – wódka
gościna – przyjęcie
góralskie korole – góralskie korale
grań – wąski grzbiet górski, krawędź utworzona przez stykające się zbocza
grapa – urwisko, stroma ściana skalna, prawie pionowa, rozpadlina, przepaść
grudziorka – duża warząchew bacowska
grule – ziemniaki
grzoć mlyko – gotować mleko
grzychy – grzechy
Gubała – przydomek
Gubałówka – wierz między doliną 'Wielgiy Wody' i Zakopanem
gwarzyć po góralsku – mówić po góralsku
gyśle – skrzypce

H

Haberny – przydomek, wśród chabrow
Hadejos – przydomek, wołający hej
hajduk – żołnierz węgierski
Hala Gąsienicowo – dolna część doliny Gąsienicowej w Tatrach, dawniej Hala Stawy
Hala Kupka – hala nad Doliną Lejową
Halniak – wiatr Halny, wiatr tatrzański
Hantaba – przydomek, hak, wiązanie wiązby, zamknięcie bramy
Hantalok – przydomek, hen daleko

hań – tam
hańtyn – tamten
harpagan – człowiek impulsywny
Hasior Władysław – artysta, profesor ‘Szkoly Kenara’ w Zakopanem
haw – tu
Hawryłówka / Habryłówka – polana w dolinie Chochołowskiej
heba – chyba, może tak
heboj / hebojme – chodź / chodźmy
heboj haw – chodź tutaj
hebojme s tela – chodźmy stąd
Helyniorz – przydomek, od Heleny
heretyki – innowiercy
het – całkiem, daleko
hipnon – podskoczył, skoczył
hlusła – wylała gwałtownie, uderzyła
hmara – duża ilość, tłum
hoć – chociaż
hoćkie – czasem
Hojnos – przydomek, z długim nosem
Hole – Tatry, góry
Holny – ciepły, porywisty wiatr Halny, wiatr tatrzański
Holny duje – wieje Halny
honielnik – chłopiec spędzający owce do udoju na hali
Howaniec / Kowaniec – przydomek, adoptowany syn, opiekun
Hraca, Graca – przydomek, radio
hraść – chrust, suche gałęzie, młodzież
hrube – grube, wielkie
hrube chałpy – wielkie, wystawne domy
hruby gazda – solidny, zamożny gazda
Huciska – dawne huty, teraz polana w dolinie Chochołowskiej
hudo kwaśnica – kwaśnica bez mięsa
hudobne ale swoje – ‘ciasne ale własne’, biedne ale swoje
huknon babe – uderzył żonę, kobietę
hyba – chyba
hybi – zabraknie
Hyc – przydomek, złapać
hycom – złapią
hyr – sława, rozgłos, uznanie
hyrny – honorowy
hytać – rozumieć, łapać, chwycić

I

idziyme – idziemy
Ignacorz – przydomek, z rodu Ignaca
ik – ich
inacyj – inaczej
ino – tylko

Iwaniacka / Iwanicka – przełęcz w Tatrach Zachodnich, dolina łącząca Dolinę Chochołowską i Kościeliską
Iwaniok – przydomek, z rodu Iwanów
Iwanówka – polana, hala w Dolinie Chochołowskiej

J

Jabłonka – wieś na Orawie
Jacosków – przydomek, z rodu Jacka
jadym – jadę
jafer z borówkami – krzak czarnej jagody
jakiesik – jakieś tam
jako – jak
jako fcecie – jak chcecie, jak wam odpowiada
jako sie wom widzi – jak uważacie, jak się wam podoba
jako się nazywo – jaki ma przydomek
jakosik – jakoś
Janosik – Jan, słynny zbójnik podhalański, *Janosik Nędza-Litmanowski*
japacka – mikrofon
Jaroń – przydomek, z języka słowackiego
jarzec – jęczmień
Jasioneł – przydomek, z rodu Jana, czyli Janosika
Jasiowy kątek – zachodnia strona *strzelistego lasu*
Jaszczurówka – dzielnica Zakopanego
Jaworzyna – dolina i hala w Tatrach
jaz – aż
jedyn – jeden
jegomość – ksiądz proboszcz
Jekaściorz – przydomek, z rodu Kaśki
jesce – jeszcze
jesce sie przycyni – będzie potrzebne
jo – ja
jo cie rod widze – kocham cię
juhas – pomocnik i podwładny bacy
jukanie – śpiewny okrzyk, jodłowanie
jus – już
juzyna – drugie śniadanie podczas przerwy w pracy
jiy – jej
jynceć – narzekać
Jyndros / Jyndrosek – przydomek, z rodu Andrzeja

K

ka ci pasuje – gdzie ci odpowiada
ka, kany – gdzie
Kabuce – przydomek, tam gdzie głośno wołam, krzykliwy
kajsik – gdzieś
Kajton – przydomek, od *kaśton*

Kalatówki – polana w Tatrach Zachodnich, dawniej własność sołtysów Szaflarskich-Kalata

kalenica – najwyższa część dachu

Kaliwoda – przydomek, znad *Wielgijj Wody*

Kamiyniec – teren wzdłuż skalnego koryta *Wielgijj Wody*

kanyś / kaś jest – gdzie jesteś

kapce – obuwie z sukna

kapelus – kapelusz

kapinderka – *carpentry*, stolarka

Karnaś / Harnaś – przydomek, główny albo najstarszy zbójnik (z węgierskiego „hadnagy” – hadnadź, czyli starszy).

Kasprowy Wierch – masyw górski w Tatrach Zachodnich

kaś jest – gdzie jesteś

kaśton – koń kasztanowej maści

katanka – bluzka

kawolecek – mały kawałek, częśćka

kazujym – rozkazuję, wymagam

kce / kcieć / kcom / kciołek – chce / chcieć / chcą / chciałem

Kenar Antoni – dyrektor Państwowego Liceum Technik Plastycznych (Szkoły Kenara) w Zakopanem, wybitny rzeźbiarz,

kfolić się – chwalić się, przechwalać się

kie / kiek – kiedy

kie se wyńde – jak sobie wyjdę

kieby – gdyby

Kiecorz – przydomek, nosił kapelusz z kiecką

kiejsik – kiedyś

kielo / kielos – ile

kielo godzin? – która godzina?

kielo kosztuje – ile kosztuje, jaką ma cenę

kielsko – ślisko

kiemy – kiedyśmy

kiesynie pucujom – kradną, biorą łapówki

kiesyń – kieszeń

kieś dojechał – kiedy przyjechałeś

Kiynik – przydomek, z języka niemieckiego, król

kiyrdel – stado, ogrom, mnóstwo

kiyrcpe / kierpcpe – góralskie buty

Kiyźmik – przydomek, zalatany

klinowanie – *cleaning*, sprzątanie

Klubiyniec – przydomek, od hluby, umiłowany

Kłacany – przydomek, tkacz

kłód ściane – budował ścianę domu

kocie łapki – drobne puszyste kwiaty polne podobne do kocich łapek

kocio wiara – świadkowie Jehowy

kociół – kocioł, garnek naczynie do gotowania owczego sera

kodź – kadź, duża beczka do kiszenia kapusty

Kojsówka – wioska podhalańska

koliba – szałas pasterski, miejsce schronienia w górach

kolyj – kolej, pociąg

kopce – suchy torf

Korpiyl – przydomek

Koruniorz – przydomek, handlujący walutą-koronami

Kosor – przydomek, ogrodzone miejsce gdzie przebywają owce, zagroda

kosówka – kosodrzewina, gatunek sosny, krzew o nieklujących szpilkach rosnący w Tatrach

kostuje – kosztuje, cena

kosula – koszula

Kosycek – przydomek, skąpy, mały koszyk

Kościelisko – wioska podhalańska

Kowol – przydomek, zawód kowal

kozdo / kozdy – każda / każdy

Koziniec – wieś ze szlakiem na Jaworzynę

kozolek – kazałem, poleciłem, rozkazałem

kónicek – konik

kóniecznie – koniecznie

kón – koń

Kramorz – przydomek, kupiec

krapka – mała ilość, trochę

Krokwia – skocznia narciarska w Zakopanem,

Krótki – przydomek, mały

Krupówki – ulica, deptak w Zakopanem

kryminoł – więzienie, areszt

kryńci – kłamię, kręci się

Kryto – polana i lasy w Tatrach Zachodnich

Krywań – szczyt w zachodniej części Tatr Wysokich

Krzeptówki – dzielnica Zakopanego

krzesanice – strome szczyty górskie

krzesano nuta – melodia, śpiew do tańca *krzesanego*

krzesany – taniec góralski

krzesno / krzesny – chrzestna matka / chrzestny ojciec

Krzystkówka – nazwa lasów w Witowie

krzywdy nie będzie – źle nie będzie

krzyżówka – skrzyżowanie

ktosik – ktoś

ku niemu – do niego

Kubulka / Kubusiów / Kubos – przydomek, z rodu Jakuba

Kuco Polana – polana w Dolinie Lejowej

Kula, Kulawy – przydomek od kuleć, utykać

kumoter – chrzestny

kupcyć – handlować, sprzedawać, zaznajomić

kurowody – ‘zawracanie głowy’, kłopoty

kurzy – pada śnieg

kurzy fajke – pali fajkę

Kuźnice – dawne huty, dzielnica Zakopanego

kwała – chwała

kwaśnica – sok z kiszzonej kapusty

kwila – chwila

kympa – kępa

L

lasowy wóz – ciężki wóz służący do wywozu drewna z lasu

leje – pada deszcz

Lejówka – część Podczerwonego zamieszkała przez ród Lejów

lekcewozycie – lekceważycie

leluja górsko – górską lilią

lepiyj – lepiej

Leśny – przydomek, leśniczy

letniki – wczasowicze

lo – dla

ludsko mowa – góralska gwara

Ludźmierz – wieś podhalańska, z sanktuarium *Gaździny Podhala*

Ł

łazi – chodzi

Łemki – tak nazywali Bieszczady

łobchodzi – zainteresowanie, dotyczy

łobiysić – powiesić

łobońka – drewniana, spłaszczona beczułka do przewożenia mleka

łochota – ochota, chęć

łociec – ojciec

łodebroł – odebrał

łokna – okna

łokopito sklonka – kopia szklanka, wypełniona po brzeg

łokropnie – okropnie

łoński rok – zeszły rok

łopuścić / łopuścić – opuścić / opuścić

łormowcy – funkcjonariusze ORMO

łoscypki – wędzony sery z owczego mleka

łoskicnie – rozprysnie

łospitrasony – rozwalony, rozdarty, otworzony

łospuścić – uwolnić

łostanie / łostało – zostanie / zostało

łostatni – ostatni

łostomili – kochani, umiłowani

łostoń – zostań

łostow – zostaw

łośmielis – ośmielisz, odważysz

łoświecanie – oświecanie

łotwór – otwór

łowiecki – owieczki

łowiysek – drobny owies

łozlegnie się – rozlegnie, rozniesie się

łozwodny – taniec góralski

łón / łóna / łóni – on / ona / oni

łujek / ujek – wujek

Łysa Polana, Łysa Polana – polana w Tatrach Wysokich, przejście graniczne na Słowację

M

macanie – sprawdzanie

machorka – tytoń w skórzanym woreczku

Macicka / Maciuna / Maciunka – przydomek, z rodu Macieja

Majkrzok – przydomek, paradny, umajony jak krzak

Malatek – przydomek, młodociany albo od nazwiska Malacina

Marcela – przydomek, od włoskiego imienia Mrcella

markotny – smutny, przybity, zrezygnowany

masina – maszyna

masinowe sukno – sukno przemysłowe

Masny / Maśniok – przydomek, bogaty albo mleczarz

matkowizna – dobra odziedziczone po matce

Miasto - miasto Nowy Targ na Podhalu, starostwo Powiatu Nowotarskiego

Michalczyk – przydomek, z rodu Michała

mielime – mieliśmy

Miescon – przydomek, pochodzi z miasta Nowy Targ

Miętustwo – wioska podhalańska

Mikoś – przydomek, nazwisko węgierskie

miyjsce – miejsce

miyndzy – między

Miyntusio Dolina – Dolina Miętusia największa odnoga Doliny Kościeliskiej, Polana Miętusia

miyrzać / miyrzoł – mierzyć, brać pomiar / mierzył

miysać – mieszać, robić zamęt

miyso – mięso, miesza, mąci

Mnich – samotna turnia powyżej południowo-zachodniego brzegu Morskiego Oka

mo / mocie / mos – ma / macie / masz

mome – mamy, posiadamy

mondre – mądre, przemysłane

Mondry – przydomek, przemądrzały

Morskie Oko – największe jezioro w Tatrach

moskol – pieczony placek z gotowanych ziemniaków i mąki

moze – może

możliwe – możliwe

móg – mógł, był w stanie

msa – msza

Murowaniec – jeden z budynków schroniska na Hali Gąsienicowej

musiałak – musiałam
musom – muszą
muzyka – kapela góralska
myncyć – męczyć
Myntel – przydomek, lotny jak motyl
Myrda – przydomek, obojętny
Myślenickie Turnie – wzniesienie na północnym grzbiecie Kasprowego Wierchu w Tatrach Zachodnich

N

na dół – w dół rzeki, za wsią
na fosztak – na podłodze, na deskach
na łostatek – na koniec
na polu – na podwórzu, na zewnątrz
na pościeli – na łóżku
na pysk – stromo
na wieczne casy – na wieczność, na zawsze
naloz / nalyźść – znalazł / znaleźć
napisołek – napisałem
napytać – poprosić
nareście – nareszcie
nase – nasze
naśli – znaleźli
nazganiać – nazbierać, zaprosić ludzi
nazod – z powrotem
nedyć – przecież
ni ma – nie ma
ni ma lo nik – nie ma dla nich
nie pasuje – nie odpowiada
nie pises – nie piszesz
nie tropić się – nie martwić się
nie wiada – nie wiadomo, trudno powiedzieć
nie widzi się – nie podoba się
nieakurat – nie pasuje, nie dobrze
nieboscyk – zmarły
nienogorse – nienajgorsze, znośne, do zaakceptowania
nieskory – niechętny, nieprędko
niesło się – rozchodziło echem
nika – nigdzie
niyk – niech
nogi z rzyci powyruwom – nogi z tyłka powyrywam
nolepij – najlepiej
nolezy – należy
nopiyrrwyj – najpierw, w pierwszej kolejności
nosom – noszą
nowozniyjse – najważniejsze
nukac – na weselu częstuje, prosi, namawia
nukać – namawiać, prosić
numery uprawnione – prawo własności do lasów i pastwisk w Tatrach

nynuś – śpioch

nyny – spać

O

obgrodzić – postawić płot dookoła
Obidowa – góra w paśmie Gorców
obite w słonecka – wykończenie dekoracyjne z motywem słońca
obrajtoki – wiązania zrębu drewnianej konstrukcji
ocapowiny – zamknięcie zrębu drewnianej konstrukcji
od dowien downa – od dawien dawna
Ofiara – przydomek, poszkodowany
Oklapek – przydomek, oklepany, zwyczajny
Olcza – dzielnica Zakopanego
olimpijki – kurtki sportowe
opasik – pas zbójnicki stroju góralskiego
opowiy – opowieść
Orawa / Łorawa – sąsiadujący z Podhalem region Polski
osada Czerwone, Podczerwone – wioska podhalańska założona przez Szymona Czerwińskiego-Kistka

P

Paćpalok – przydomek, zachłanny
Pajosek – przydomek, ubogi, mała szopa na siano
Pałac – przydomek, wystawny
pany – bogaci przyjezdni
papiyry – dokumenty
paradnie – pięknie, ładnie
paradno skrzynia – drewniana skrzynia na posag
parzynice – zdobiące elementy w kształcie serca, np. na *portkak* góralskich haftowane kolorowymi nićmi
pas bacowski – skórzany pas stroju góralskiego
pasie łowce – wypasa owce
pasuje mi – odpowiada mi
paśport – paszport
Paterak – przydomek, od *łopatarny*, czyli zaradny
pazucha – pacha
pedzieć / pedziała – powiedzieć / powiedziała
pęcki – pęczki, skupisko
Pęksowy Brzyzek – cmentarz zasłużonych w Zakopanem
Pieniny – pasmo polskich gór
pieron – piorun, błyskawica, szybki
Piętka – przydomek, niewielkiego wzrostu
Pipa – przydomek, karczmarski
pises – piszesz
pistolce – pistolety
piykne – piękne
piykanie położone – piękne położenie, widoki

piyńć – pięć
piyrso / piyrsi – pierwsza / pierwi
piyrwyj – najpierw
plecok – plecak
planetnik – wędrowiec
plášnia – rozległy obszar równego terenu
 pomiędzy lasami, scena
Plázówka – wieś na Podhalu
plazy – przepołowione szerokie belki
 wykorzystywane do budowy domów
plony – słaby, chorowity
pniok – pień ściętego drzewa
po Bozemu – jak należy
po gazdowsku – po myśli gazdy, tradycyjnie
po wantak – po kamieniach, skałach
pobolywo – boli
pobozno – pobożna
pocątek – początek
pociesynie – wybranka, żona, otucha
pocoś – dlaczego
pocła – poczta, urząd pocztowy
Pocyrwone, Podczerwone – wieś na Podhalu
pod Brzegiym – wzniesienia w okolicy Brzegu
pod sie – od spodu, pod siebie
Podhale – region Polski pod Tatrami-*Holami*, czyli
 pod Holami
podkówecka – podkówka
podłazy – zaloty, umizgi
podłaznicy – zalotnicy
podmurówka – fundament
podpolył – podpalił
podpustka – podpuszczka, enzym trawienny
 używany przy produkcji serów
podsiebitka – ‘przybite od spodu’ deski obudowy
 strzechy w połączeniu ze ścianą
 zewnętrzną domu góralskiego
podwiedla – doniosła, zakapowała
pokiela – dokąd, po ile
pokielas – ile kosztuje, dokąd sięga
pokoz sie – wyjdź z ukrycia
pokwolony – pochwalony, na powitanie
Polaniorz – właściciel polany
polece – pobiegnę
Poliwoda – przydomek, strażak
Polowac – myśliwy, przydomek
Polwodzionek – przydomek, zarządca dóbr
 sołtysich
Polynica, Palenica – polana w Tatrach
 Zachodnich
polednie – południe
pon – przyjezdny zamożny
popaniaty – naśladowający Cepra, obcy
Popyrtany – przydomek, roztrzępany
por / porcie – patrz / patrzcie

porombać – porąbać
portki – spodnie
poru – kilku
porusenie – niepokój, powstanie, bunt
posed na zbój – poszedł zarobić pieniądze
posiady – gościna, uczta, przyjęcie, wizyta,
 odwiedziny
posiekać – pociąć, zniszczyć, zabić
pośli – poszli
Pośmicek – przydomek, handlarz, przemytnik
potargane – podarte
pote – potem, później
potela – potąd, dotąd
powala – sufit, strop drewniany
powydz / powyjdćies – powiedz / powiedzcie
powolućku – powolutku, pomału, ostrożnie
pozgrzybioł sie – zmarszczył się, postarzał się
poznajes – poznajesz
pozycyl – pożyczył
pożryj – popatrz, obejrzyj, spójrz
pragło sie – marzyło się
prasło go – uderzyło go aż upadł
prasnać bez łeb – uderzyć w głowę
prasnać sie o ziym – rzucić się na ziemię,
 zaprotestować, wyrazić swoją dezaprobatę,
 zdziwienie, paść z wrażenia
prasnać w kufe – uderzyć w twarz
prasnon – rzucił
prikaz – z rosyjskiego, nakaz, rozkaz
prowd – prawda
prógówol – próbował
przecie – przecież
przed muzyke wyskocyl – zaczął tańczyć
Przemytnik – przydomek
przepedzieć – przewidzieć, przepowiedzieć
przeryncyc – zastąpić w tańcu, przerwać taniec
przetak – sito młyńskie do przesiewania ziarna
przeziyracka – przegląd, sprawdzenie
przy budarce – na / przy budowie
przybacować/ przybacowol – przypominać /
 przypominał
przycapić – przykryć
przycupnięte – nisko osiadłe
przycyni – dołoży, wzbogaci, przyłączy się
przyde – przyjdę
przydzie do tego ze – wyjdzie na to, okaże się
 że...
przyjydzdo – przyjeżdża
przykopa – wykopana odnoga rzeki
przykozanie – upomnienie, obowiązek
Przykre – strome zbocze na *Brzegu*
przypucyło – przygniotło
przyryktować – przygotować, przyszykować

przysam Bogu - na samego Boga przysięgam
przysam dusiu, na moj dusiu –na moją duszę
 przysięgam
przysel / przysed – przyszedł
przyskła – o krowie, która nie daje mleka
przytrefiło – przytrafiło się, wydarzyło się
przywalił mu cyche – przybił mu pieczętę
przywidziało się – wymyśliło, wyobraziło,
 ubzdurało się
przyzba – wejście do domu
pude / pudzies / pudziyme – pójde / pójdziesz /
 pójdziemy
pudzie precki – pójdzie precz, daleko
pustać – pustka, wolna przestrzeń, odludzie,
 pustkowie
puścizna – torfowisko
pynkniynte – pęknięte
pytac / pytace – na weselu drugi drużba /
 drużbowie
pytać / pytom – prosić / proszę

R

Raba Wyżna – wioska gorczańska
Rabka – miasto u stoku Gorców
rachują cudze dutki – liczą na cudze pieniądze,
 wyczekują na łapówkę
radzi się widzą – lubią się, kochają się
redyk – wędrowka, gromadny wypęd owiec w
 połowie maja na letni wypas na halach i
 powrót pod koniec września, pod okiem
 bacy i przy pomocy juhasów
‘Redyk doliną Wielgijj Wody’ – słowo *redyk*
 użyte w przenosni jako ‘*Wędrowka doliną*
rzeki Czarny Dunajec’.
regle – tatrzańskie lasy
rejestracyjo – rejestracja, ewidencja
rešta – reszta
rod / rada – zadowolony / zadowolona
rodno matka – rodzona, własna matka
Rogoźnik – wioska podhalańska
rombanica – ostra siekiera to rąbania
roz – raz
Roztoki – polana w dolinie Chochołowskiej, dolina
 w Tatrach Wysokich
równia – równina
rózcka / rózycka – wiecha
rucił – rzucił
rus się – pospiesz się
Rusinowo Polana / Jaworzyna Rusinowo –
 polana w Tatrach
ryhlik – szybka = wczesna odmiana owsa z
 którego piekli placki = *moskole*
ryktować – przygotować
rynka – ręka
rysie – ozdobne podpory strzechy

Rysy – najwyższy szczyt polskich Tatr
rzezać – ciąć, przecinać, piłować drewno
rzezany – rzeźbiony
rzyć – tylek

S

s tela – stąd
Sabała – Jan Krzeptowski, zakopiański bajarz,
 muzyk, taternik
Saflary, Szaflary – wioska podhalańska
sałas – szałas, drewniany budynek na polanie,
 sezonowe gospodarstwo pasterskie w
 górach
sanowabyć – *son of a bitch*, brutalne
 przekleństwo
sanuj – szanuj
sarpacka – bójka
scyńście – szczęście
Scyńść Boże – Szczęść Boże
scypa – niewielka ilość, szczypta, przydomek
scyro prawda – sumienna prawda
scyrze – szczerze, prawdziwie
scyty na siute – szczytowa konstrukcja dachu
 góralskiej chałupy
serdok – góralski serdak
siadoj na kwile – usiądź na chwile
siano niezgrabione – siano nieposprzątane z
 pola, leżące na polu
siapa – *shop*, zakład pracy
siagi – miara objętości składowanego drewna
Siązysko – tam gdzie składowali siagi drewna z
 karczowanego lasu
sieknąć ciupagą – zaciąć siekierką
siod – usiadł
siodelecko – zdrobniale o siodle
siubiynice – szubienice
siuhaj – kawaler
siumnie – szumnie, wyniośle
siur – *sure*, tak
Siwo Polana – polana w Dolinie Chochołowskiej
Siwo Woda – nazwa potoku
siwy – biały
siyń – sień łącząca *comom* i *biołom* izbę
sjońć – zdjąć, ściągnąć
skoda – szkoda
skoła – szkoła
Skoła Kenara – Zespół Szkół Plastycznych w
 Zakopanem im. Antoniego Kenara
skońcy – skończy
skoranie Boskie – skaranie Boskie, niezdara
skoroś ześ – skoro żeś
Skorupa – przydomek i nazwisko

Tadeusz Skorupa, senator III
Rzeczypospolitej, prezes Oddziału Związku
Podhalan Podczerwone-Koniówka

skrzyzole – duże płyty kamienne
Słodycka – przydomek, uprzejmy, miły
słodzić – złożyć
słodził watre – rozpałił ognisko
słsys / słysał – słyszysz / słyszał
smaciane portki, hlast portki – spodnie nie-
góralskie, obcego kroju
smrek – świerk
smrekowe regle – świerkowe lasy
Sobura – przydomek, wychowanek soboru,
prawosławnej katedry
sołtysi – założyciele osad na podstawie
przywilejów królewskich
sopa – obora, pomieszczenie dla bydła, budynek
gospodarski
sosrymb / sosręb – ozdobna belka, biegnąca
przez środek mieszkalnego sufitu
sować – schować, ukryć
spłacać – spłacać
Spod Brzega – przydomek, znad *Wielgijj Wody*
Spod lasa – przydomek
Spod troca – przydomek, od tartaku
spolić – spalić
Stroncek – przydomek, od nazwiska Stączek
spotkome – spotkamy się
spoziyranie – spoglądanie, baczna uwaga
spólnik – sąsiad
sprzedome – sprzedamy
sprzyn – sprzęt
sroc – ustęp, toaleta
starse – starsze
stawiać chalpe – budować dom
stawio sie – buntuje się, nie zgadza się
stracić – zgubić, utracić
strasno bida – burza z piorunami
strasno pustać – ogromna pustka, pustkowie
strasny śniyg – zwały śniegu, gruby śnieg
straśnie – bardzo
straśnie sie dar – bardzo głośno krzyczał
Strug – ulica, galeria, warsztaty 'Szkoly Kenara' w
Zakopanem, narzędzie stolarskie
strugół pana – udawał Cepra, obcego
stryk – brat ojca, stryj
stul kufe – zamknij się
Suba – przydomek, od nazwiska młynarza Józefa
Szuby
Sucho Góra, Sucha Góra, Sucha Hora –
wieś na Słowacji, przejście graniczne w
Chochołowie
sukać – szukać
sukno – tkanina wełniana

Sulok – przydomek, garnek żeliwny o owalnym
kształcie
syćko / syćka / syćkik – wszystko / wszyscy /
wszystkich
syjm kerpce – zdejmij buty
Symurda / Syncyrz / Syncyrzycek / Symuś –
przydomek, z rodu Szymona
syr – ser
syrokie – szerokie, rozległe

Ś

ś nimi – z nimi
ślak trafi – przekleństwo
śleboda – wolność, swoboda
śleobodny – wolny, niezależny, nieskrępowany
śleobodny polowac - wolny strzelec
ślog – obszar młodego lasu
ślyptok – kawałek ozdobnej belki wpasowany w
drugą
ślyptok – niewidomy, ślepiec
śmierzyć – śmierć
Śpikara – przydomek, śpiący w wozie, woźnica
Śpiyrtek – przydomek, krawiec szyjący portki
śpiyw – śpiew
śpytol – szpital
Śtadytka – przydomek, śpiewak
śtyble do futryn – zamocowanie obramowań
okiennych
śtywne – sztywne
Śwarny – przystojny, przydomek
Świnica – szczyt graniczny Tatr Wysokich
świyci – świeci
świynta – święta
świyntować – świętować, odpoczywać
świyrk – modrzew
świyzy – świeży

T

Tatar – przydomek, z pochodzenia Tatar
tele / telo roków – tyle lat
teros – teraz
tęblok – pionowy kołek trzymający płazy
to byk – to bym
to znacy – to znaczy
tom – tą
Tomuściorz – przydomek, z rodu Tomka
toniecnik / toniecnica – tancerz / tancerka
tończyć – tańczyć
tończyć na sucho – tańczyć bez muzyki
towor – towar, coś do sprzedania
Traciok – przydomek, niedbały, wszystko gubi
tragarze – belki dźwigające powałę
troc – tartak

troc na wściekle koło – tartak napędzany młyńskim kołem
Trocowy – przydomek, właściciel tartaku
tropić się – martwić się
trowa – trawa
trza – trzeba
trza się brać – trzeba już iść
trzymo! za kufe – pilnował
trzymos? – trzymasz?
trzynsie – trzęsie, dygoce
turnie – odosobnione skały lub szczyty górskie, o stromych zboczach i ostrych wierzchołkach
Tutka – przydomek, zadziorny
tybytką – wzorzysta chustka góralska z dalekiego Tybetu
tycynie chałpy – posadowienia domu
tydziń – tydzień
Tylka – przydomek
tyn som – ten sam
tyz – też
tyz prawda – masz rację
tyźnie – tygodnie, dawno temu

U

u nos – na Podhalu
uciók – uciekł
ucony cłek – wykształcony człowiek
umiyrać – umierać
Uplaz – polana w Tarach Zachodnich, rozległa, trawiasta i stosunkowo płaskie zbocze o różnym nachyleniu i rozmiarach
urodzać – naradzać, dyskutować
urzynduje – pracuje w urzędzie
urzynduje ś nim – chodzi, spotyka się z nim
ustoń – przestań
uwarzyć – ugotować
uwazować – mieć na uwadze, mieć na myśli
uwidzieć – zobaczyć
uzywać – używać

W

w doma – w domu
w gorzści – w ręce, w dłoni
w hereście – w areszcie, w więzieniu
w Holak – w górach, w Tatrach
w nik – w nich
w ryncak – w rękach, w dłoniach
w trzok – w trzech
w tyk samyk – w tych samych
wancicka – zdrobniale o wancie
wanta – skała, odłam skalny, blok lub bryła skalna
Wariok – przydomek, wariat, obłąkany, dziwak
Wartki – przydomek, szybki, obrotny

wartko / warciutko – szybko, szybkoitko
warzecha – warząchew, duża drewniana łyżka
watra – ognisko, ogień
Wawryj – przydomek, z rodu Wawrzynca
wcas – wcześniej
wcora – wczoraj
wcym – w czym
weźnies – zabierzesz
wiązane na rać – specyficzna konstrukcja ramy drzwiowej
wiązba dachowa – więźba, drewniany szkielet dachu
widzi mi się – podoba mi się
widzis / widzielime – widzisz / widzieliśmy
wiecerza – kolacja
wiecór / wieczorym – wieczór / wieczorem
wiedło – wiodło się szczęśliwie
Wielgo Krokief – nazwa, największej skoczni narciarskiej w Zakopanem
Wielgo Woda – rzeka Czarny Dunajec, oraz ocean Atlantycki między Europą i Ameryką
wiesna – wiosna
witacka – przywitanie, podanie ręki
Witanowo – wieś słowacka
Witkiewicz Stanisław – architekt, twórca 'Stylu Zakopiańskiego'
witojcie – witamy
Witów – wieś podhalańska
wiy / wiym / wiys – wie / wiem / wiesz
wiyncyj – więcej
wiyrch – pagórek z polami uprawnymi położony w górach
wiyrchowo nuta – śpiew góralski
wiyrk – szczyt góry, wzniesienie
włazi – wchodzi
włosno baba – własna żona
włościciel – właściciel
włożyć do basów – opłacić muzykę, kapelę
wolać – burzyć, rozbierać
Wołowiec – szczyt graniczny w Zachodnich Tatrach
wom – wam
wozne – ważne
wozni panowie – przyjezdni, mający władzę
wrucić dutki do basów – zapłacić za muzykę
wselinacy – różnoracy
wselinijjakie – wszelakie, przeróżne
wsioki – ci co pochodzą ze wsi, wolni osadnicy na rolach wykupionej ziemi
Wspólnota Leśna 8 Wsi Uprawnionych – najstarsza i największa wspólnota leśna w Polsce, z siedzibą w Witowie
wybiyromy – wybieramy się

wyciynće na zomek – budowlane połączenie w zrubie drewnianego węgła
wyjęty – wyjęty
wymiyniać – wymieniać
wynajyni – wydzierżawili
wyndzić – wędzić
wyngiel – węgiel, narożnik budynku
wyngły na capy robione – budowlane połączenie w zrubie drewnianego węgła
wynzelek – pakunek, zawiniątko, czworokątna tkanina związany rogami
wyńde – wyjde
wyproscali sie – spierali się kto ma rację
wyprościyla – wyjaśniła
wypruł – wybiegł, szybko ruszył
wypusty – wysięgnik w zrubie drewnianej konstrukcji
wyrko – łóżko w szalasie
wyryktować – urządzić, wykończyć, uporządkować, naprawić
wyrzezać – wyrzeźbić
wyskanie – jodłowanie
wyskoczyć – wyskoczyć
wysło – wyszło
wystarcy – wystarczy
wyziyrało – wystawało
wyzwyrtać – obrzęd wyprowadzania do tańca góralskiego
wyzyynyme łowce – wyprowadzimy, wygnamy owce

Z

z bućka na jedlicke przesłakiwoł – przesłakiwał z buka na jodłę
z dołu – nie z Podhala, Cepry
Z kamiynca – przydomek, zamieszkały na *Kamiyncu*
z obłapami – rodzaj wiązania budowlanego
Z potoka – przydomek
Z upłazu – przydomek
za Wielgom Wodom – za oceanem Atlantyckim
zabiyrali – zabierali, wywłaszczali
zaboczyć / zabocył – zapomnieć / zapomniał
zacięcia z faza – dekoracyjna obróbka *sosrębu*
zaconek – zacząłem
zacynać / zacynoł – zaczepiać / zaczepiał, zaczynał
zadupie – miejsce 'zabite deskami'
zagrojcies – proszę mi zagrać
zagrzoć sie – ogrzać się
zajebią – zabijają, zamordują
zajrzyć – odwiedzić, zaglądnąć
zakciywo sie – mam ochotę
zakiela – póki, dopóki

Zakopianka – droga łącząca Kraków z Zakopanem
zakrzesać watre – rozpaść ognisko
zalycoł sie – starał się o jej względy
zamiysać – zamieszać
zamkniony – zamknięty
zarezać – z rosyjskiego, zabić
zaroz – zaraz
zaskło – zaschło
zaśpiywać – zaśpiewać
zatniyme cupaskom – uderzymy ciupagą-siekierą
zatrzynsie – obficie, zatrzęsie
zawiedzie – zaprowadzi
zawiezym – zawiozę
zawiyść do – dostarczyć, zawieźć
zawołoj – zawołaj
zazyrać – zaglądnąć
Ząb – wieś podhalańska
zbałamucić – wyprowadzić z równowagi, rozkojarzyć
zbójnicki – taniec góralski
zbójnik, harnaś, rabuś, zarabiający pieniądze poprzez zbójowanie
zbójowanie – sposób na zarabianie pieniędzy
zbraknie – zabraknie
zbuchło mlyko – sfermentowało mleko
zbyrcysko – skalista ziemia, *stare pole*
zdjynćie – zdjęcie
zdonzył – zdążył
zeby – żeby
zedres sie – stracisz zdrowie
zegnać – spędzić owce z hał, przeżegnać
ześ – że jesteś
zgodziłek budowe – zawarłem umowę budowlaną
zgrabić siano – zagrabić, zwieźć siano z pola
ziabca – duży kamień
zielone dutki – dolary
zielono nuła – śpiew na zakończenie tańca góralskiego
Zimny Potok – nazwa potoku w Podczerwonym, dopływ Dunaju
zjechoł śniyg – śnieg stał
Zmażlok – przydomek, zmarznięty
zmiarkować – podejrzewać, opamiętać się
zmiyniać – zmieniać
znaloz / znalyżć – znalazł / znaleźć
znom / znos – znam / znasz
zodnyk / zodnego – żadnych / żadnego
zogon – pole, wąski, długi pas ziemi uprawnej, ograniczony bruzdami
zogranicniok – przyjezdny z zagranicy

zokładziny – posadowienie drewnianego zrębu na fundamencie

Zokopane, Zakopane – miasto na Podhalu, starostwo Powiatu Tatrzańskiego

zol – współczucie

zomecek – zdrobnienie od zamek

zopowiedzi – zapowiedzi

zoraza – zaraza, choroba, nieszczęście

zrąb – zewnętrzne ściany drewnianego domu

zrucić – zrzucić

zwidziało – spodobało się

zwydziać – zwiedzać

zwoni – dzwoni

zwyk – góralska tradycja, obyczaj

zwyrtać – obrzęd wyprowadzania do tańca, obracać się wokół własnej osi

zycymy – życzymy

zygor – zegar

zyjść – zejść

zynić sie – brać ślub

zyntyca / ziyntyca – serwatka z resztkami sera powstała w trakcie ogrzewania mleka owczego

zyrdka – żerdź

Ż

Żmichla – przydomek, z rodu Michała

żywe – żywe

żiwym prawem – na siłę, przemocą

żylyb – żleb, szerokie, korytowe zagłębienie w zboczu lub ścianie górskiej